

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

Головко М.С.,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ОСОБИСТІСНІ ПРЕДИКТОРИ ПІДДАВАННЯ ЖІНОК НАСИЛЛЮ У СІМ'Ї

Анотація. Особистісні предиктори піддавання жінок насильству у сім'ї є важливим аспектом психосоціального дослідження, оскільки вони дозволяють виявити фактори, що впливають на вразливість жінок до насильницьких стосунків. Вивчення таких характеристик, як довіра до себе, емоційна чутливість та співзалежність, допомагає зрозуміти механізми виникнення та підтримання насильства в сім'ї.

Метою статті є виявлення основних особистісних предикторів, які сприяють піддаванню насиллю жінок у сім'ї.

Розглянуто теоретичні та емпіричні дослідження за даною тематикою. Визначено, що особистісні фактори, такі як низька самооцінка, залежність від партнера, емоційна вразливість та співзалежність, суттєво впливають на ймовірність піддавання жінок насильству в сім'ї. Виявлено, що ці особливості особистості можуть сприяти виникненню або підтриманню насильницьких стосунків, створюючи умови для їх репродукції. Відповідно до висловленого

припущення, відібрано психодіагностичний комплекс дослідження.

Емпірично встановлено, що особистісні фактори, такі як низька самооцінка, залежність від партнера, емоційна вразливість та співзалежність, суттєво впливають на ймовірність піддавання жінок насильству в сім'ї. Результати кореляційного аналізу показують, що серед досліджуваних психологічних характеристик лише емоційна чутливість (емотивність) має статистично значущий позитивний зв'язок з рівнем піддавання насильству в сім'ї. Також виявлено певні тенденції, що вказують на зв'язок між низьким рівнем автономії та цілей у житті з підвищеною вразливістю до насильства. Незважаючи на відсутність значущих кореляцій для інших показників, результати підтверджують важливість врахування особистісних характеристик у контексті профілактики та корекції насильства в сім'ї.

Ключові слова: насилля, сімейне насильство, довіра, співзалежність, жінки, особистісні предиктори.

Abstract. Personality predictors of women's exposure to domestic violence are an important aspect of psychosocial research, as they allow for the identification of factors that influence women's vulnerability to abusive relationships. The study of characteristics such as self-trust, emotional sensitivity, and codependency helps to understand the mechanisms of the emergence and maintenance of violence within the family.

The aim of this thesis is to identify the main personality predictors that contribute to women's exposure to domestic violence.

Theoretical and empirical research on this topic has been reviewed. It has been determined that personality factors, such as low self-esteem, dependence on the partner, emotional vulnerability, and codependency, significantly affect the likelihood of women experiencing violence within the family. It has been found that these personality traits can contribute to the occurrence or maintenance of abusive relationships, creating conditions for their reproduction. Based on the stated hypothesis, a psychodiagnostic complex for the study has been selected.

Empirical findings show that personality factors, such as low self-esteem, dependence on the partner, emotional vulnerability, and codependency, significantly influence the likelihood of women experiencing domestic violence. Correlation analysis results show that, among the psychological characteristics examined, only emotional sensitivity (emotivity) has a statistically significant positive relationship with the level of exposure to domestic violence. Certain trends have also been identified, indicating a connection between low levels of autonomy and life goals and increased vulnerability to violence. Despite the lack of significant correlations for other indicators, the results confirm the importance of considering personality traits in the context of domestic violence prevention and correction.

Key words: violence, domestic violence, trust, codependency, women, personality predictors.

Насильство є складним соціально-психологічним явищем, яке формується під впливом різних чинників, зокрема особистісних особливостей жінок. Дослідження в цій сфері дозволяють виокремити певні риси та патерни поведінки, які можуть підвищувати ризик перебування у токсичних стосунках. У цьому контексті важливим є аналіз особистісних предикторів, що сприяють толерантності до насильства або знижують здатність до його розпізнання та протидії. Визначення особистісних предикторів, які сприяють протистоянню насиллю є важливим дослідницьким завданням сучасної психології, спрямованим на зміцнення психічного здоров'я жінок і підвищення їхньої здатності до самозахисту.

Мета дослідження полягає у виявленні основних особистісних предикторів, які сприяють піддаванню насиллю жінок у сім'ї.

Виклад основного матеріалу. Дослідження насилля в сім'ях зосереджуються не лише на аналізі зовнішніх чинників, таких як соціальні чи економічні обставини, але й на вивченні особистісних характеристик жертв і їхніх кривдників. Попри складність розуміння феномена, ця проблема привертає увагу багатьох дослідників, зокрема: В.Вальчук, О.А.Васильченко, А.В.Кабанцевої, К.О.Кальницької, І.А.Кочергіної, С.В.Сахно, Т.В.Тукової, Л.Е.Уолкер, О.Г.Фрейдмана, І.О.Юрків, Я.І.Фурманова та інших. Аналіз праць зазначених учених надав змогу констатувати неузгоджене розуміння природи домашнього насилля.

Початковою категорією дослідження є поняття «наси́льство» (синонімічне до «насилля»), яке, згідно з Академічним тлумачним словником української мови, визначається як застосування сили для примусу чи досягнення певної мети. У кримінально-правовій площині насильство трактується як фізичний вплив на організм потерпілого, що виражається у формі тілесних ушкоджень, обмеження свободи або навіть позбавлення життя [1].

Американський філософ Ш.Волін підкреслює, що термін «*violentia*» у латині позначає неконтрольовану, руйнівну силу, яка протиставляється легітимному застосуванню сили державою. Водночас сучасні наукові підходи розглядають насильство як складне соціальне явище з численними формами і взаємозв'язками [1]. Так, А.Кадзін наголошує на необхідності цілісного бачення проблеми, закликаючи уникати надмірної класифікації і виокремлення окремих форм насильства (домашнього, сексуального, бандитського тощо), адже всі вони мають спільні корені. Схожої думки дотримується [3] С.Балл-Рокіч, яка пропонує інтерпретувати насильство крізь призму соціального конфлікту [5].

Окрему увагу слід приділити домашньому насильству, яке найчастіше спрямоване проти жінок і має специфічні ознаки. Згідно з Л.Аларкон, це цілеспрямовані дії однієї чи кількох осіб, які завдають шкоди іншому (фізичної, моральної чи матеріальної), порушують його основні права і свободи та

характеризуються наявністю нерівності у силових ресурсах, що унеможлиблює захист жертви [1].

Основні передумови психологічного насильства слід розглядати крізь призму соціокультурних та індивідуально-психологічних факторів. У суспільствах із патріархальними цінностями, де жінка часто розглядається як підлегла чоловікові, психологічне насильство набуває системного характеру, нормалізується і часто залишається невидимим. До ключових причин також належать психологічні особливості кривдника – занижена самооцінка, прагнення до домінування, контроль, а також компенсація власної внутрішньої незадоволеності. Не менш важливим чинником є економічна або соціальна залежність жінки від партнера, яка стає інструментом емоційного тиску та маніпуляцій [4].

З огляду на особистісні чинники, найбільш типові передумови психологічного насильства з боку чоловіка пов'язані з його життєвим досвідом та сформованими установками. Серед них: досвід насильства в батьківській родині; пережите насильство в дитинстві; традиційні гендерні уявлення (чоловік як безумовний голова сім'ї); переконаність у потребі жінки бути жертвою; страх втрати домінування; низький рівень самоконтролю та самосвідомості; зловживання алкоголем або наркотиками; вплив стресу, зумовленого соціально-економічними труднощами; наявність психопатологічних рис особистості.

Результати емпіричного дослідження. Для визначення особистісних предикторів піддавання жінок

насиллю у сім'ї, було проведено дослідження, у якому взяло участь 35 осіб віком від 21 до 60 років.

У процесі дослідження було застосовано психологічні методики:

1. Діагностика сімейного насильства (Т.О.Серга);
2. Методика довіри / недовіри особистості до світу, до інших людей, до себе» за А. Купрейченко;
3. Шкала психологічного благополуччя (К.Ріфф);
4. Тест індивідуально-типологічний опитувальник (Л.Н.Собчик);
5. Шкала вимірювання рівня співзалежності» Л.Спанн та Д. Фішера.

Опитування проводилося шляхом розсилання гугл-форми.

Діагностика сімейного насилля виявила, що значна частина респондентів перебуває у ситуаціях прихованого або відкритого домашнього тиску. Найбільш поширеними формами є психологічне насильство (словесні образи, маніпуляції, приниження), що часто не усвідомлюється жертвами як насильство, а також економічне – обмеження доступу до фінансових ресурсів.

Дослідження особистісних предикторів піддавання жінок насильству у сім'ї виявило, що ключовим психологічним фактором, пов'язаним із вразливістю до сімейного насильства, є рівень довіри жінки до самої себе. Статистично значуща негативна кореляція між індикаторами сімейного насильства та шкалою «Довіра до себе» ($r = -0,371$; $p = 0,031$) свідчить

про те, що жінки з нижчим рівнем внутрішньої впевненості є більш схильними до перебування у насильницьких стосунках. Також виявлені помірні, хоча статистично незначущі, негативні зв'язки із показниками автономії та наявності життєвих цілей за шкалами психологічного благополуччя, що може свідчити про загальне зниження рівня самостійності та мотивації у постраждалих.

Окрім цього, у структурі індивідуально-типологічних особливостей лише емотивність ($r = 0,343$; $p = 0,047$) виявила достовірний позитивний зв'язок з центральним показником насильства. Це означає, що жінки з підвищеною емоційною чутливістю можуть швидше усвідомлювати насильницький характер стосунків, але водночас через надмірну емоційну включеність залишаються в них довше.

Також спостерігається позитивна, хоча статистично незначуща, кореляція між рівнем співзалежності та вразливістю до насильства ($r = 0,291$; $p = 0,095$). Це узгоджується з теоретичними уявленнями про роль співзалежної поведінки у формуванні толерантності до токсичних взаємин. Співзалежні жінки часто демонструють труднощі в розмежуванні особистих і чужих потреб, схильність до самопожертви та знижену здатність до відстоювання власних меж, що створює ґрунт для толерування насильства.

Висновки. Таким чином, результати дослідження підтверджують, що психічна автономність, самодовіра та здорова емоційна регуляція відіграють ключову роль у протистоянні сімейному насильству. Отримані дані

вказують на необхідність розвитку у жінок здатності до самопідтримки, підвищення рівня самоприйняття та посилення усвідомлення особистих меж як запобіжника до повторного потрапляння в аб'юзивні стосунки. Подальші дослідження варто орієнтувати на розширення вибірки та поглиблення аналізу взаємодії особистісних факторів із соціальними умовами виникнення насильства.

Література:

1. Актуальні проблеми сімейного насильства: монографія / Т.О.Перцева, В.В.Огоренко, Г.М.Кожина, К.О.Зеленська, С.Г.Носов, І.Ф.Терьошина, О.М.Гненна, О.Й.Мамчур, Р.М.Тимофєєв, А.В.Шорніков; за заг. ред. проф. Т.О.Перцевої та проф. В.В.Огоренко. Дніпро, 2021. 188 с.
2. Шаповал І. Насильство в сім'ї як суспільне явище. *Науковий вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2016. №4. С.483-485.
3. Kazdin A.E. Conceptualizing the challenge of reducing interpersonal violence. *Psychol Violence*. 2011. P.166-87.
4. Walker, Lenore E. *The Battered Woman*. New York: Harper and Row, 1979. URL: <https://www.livelib.ru/author/1290672/series-lenore-e-walker>
5. Ball-Rokeach SJ. Normative and deviant violence from a conflict perspective. *Soc Prob* 1980. 28: 45-62.

ОСОБИСТІТЬ У ПРОСТОРИ ПРОФЕСІЙНОГО ЖИТТЯ

Бедан В.Б., Косинська Н.О. Особистісні ресурси психолога, значущі у роботі з військовими.....	455
Бринза І.В., Лончук С.В. Аналіз структури психологічної ресурсності працівників у сфері публічного сервісу.....	467
Доманська О.С. Індивідуально-психологічні особливості самооцінки здобувачів-психологів.....	476
Козачинська О.В. Життєстійкість як чинник професійного самоздійснення психологів.....	488
Максименко Ю.Б., Жданова Н.І. Теоретичне обґрунтування дослідження вигорання у працівників невиробничої сфери.....	497
Санніков О.І., Коровкіна Т.В. Статистичний аналіз толерантності та рішучості особистості волонтера.....	508
Санніков О.І., Кушнерьова Т.П. До питання професійної ідентичності.....	518
Свідерко В.В. Емоційне вигорання педагогів з різною життєстійкістю.....	528
Оріщенко О.А., Томіліна А.Ю. Професійне самоздійснення майбутніх психологів з різним емоційним інтелектом.....	538
Ульянова Т. Ю., Цубера М.С. Професійне вигорання та його зв'язок з особистісною зрілістю.....	551
Форманюк В. В. Психологічні чинники, що впливають на формування професійної ідентичності майбутніх юристів.....	560

СУЧАСНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ПСИХОКОРЕКЦІЇ, ПСИХОТЕРАПІЇ ТА ГРУПОВОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Бринза І.В., Гірман Ю.В. Емоційне благополуччя жінок-внутрішньо переміщених осіб до і після арт-терапії: результати дослідження....	568
Беляєвська Т.В. Огляд психодіагностичних інструментів для дослідження резильєнтності: сучасний стан та перспективи.....	578
Bortov A. Foundations of psychological support for mental well-being under wartime conditions.....	588
Бедан В.Б. Юраш І.Ю. Особливості взаємозв'язку самодостатності з різними типами переживання самотності.....	595
Головко М.С. Особистісні предиктори піддавання жінок насиллю у сім'ї.....	602
Ходаківський О.І. Психоемоційний вплив різних форм капеланської допомоги на поранених військовослужбовців.....	611